

L'espai de l'evocació

Assaig

L'Empordà, el melic del món

Oriol Pi de Cabanyes

L'Esfera dels Llibres
Barcelona, 2006

Toni Vall

“L'Empordà, d'altra banda, és màgic: fa que tu, foraster, no et sentis aliè a aquest paisatge mediterrani i a tot el que s'hi belluga. A l'Empordà ningú, per poca sensibilitat que tingui, no se sent altre del país, en el sentit d'estrany o diferent”. Valgui aquesta cita, extreta de la pàgina 110 del llibre que ens ocupa, per resumir quin és l'esperit que impregna el seu discurs. Oriol Pi de Cabanyes ha escrit un llibre sobre un espai físic que el té fascinat: l'Empordà. De Tossa fins a Portbou, passant per Monells, Llançà, l'Escala, el Port de la Selva i Cadaqués, l'autor traça un exhaustiu recorregut per un seguit de paisatges físics i mentals associats a personatges, vivències, sentiments i llegendes. Espais que ha recorregut apassionadament i sobre els quals ha investigat en profunditat.

Són gairebé incomptables els intel·lectuals, artistes, polítics i celebritats de la més variada condició que s'han deixat atrapar al llarg dels anys per l'atractiva varietat d'estímuls que ofereix generosament la rica i suggerent geografia empordanesa. L'autor dibuixa un indret diferent, idíl·lic en certa mesura, sostingut en l'espai i en el temps com si

es tractés d'un paradís trobat. Un paradís ple de contradiccions, habitat al llarg dels anys per personatges genials i excèntrics i que encara avui conserva intacte el seu encant.

Històries tan clàssiques i conegudes com el mític rodatge de *Pandora y el holandés errante* a Tossa i l'adopció de Cadaqués com a refugi estiuenç de la Gauche Divine alternen amb altres de menys populars, com la relació de Joan Guinjoan amb Monells, l'existència del *freaky* de Pals i la reconstrucció de la peripècia de Walter Benjamin a Portbou.

El nom de Salvador Dalí és recurrent al llarg de tot el llibre: l'autor aprofundeix a consciència en tots els matisos de la seva profitosa relació amb l'Empordà. Des de la seva estada a Cadaqués i Portlligat fins a la compra del castell de Púbol, com a regal per a Gala. Les reflexions sobre la vida, l'obra i les obsessions del pintor són molt interessants, però tal vegada una mica feixugues.

Pi de Cabanyes descriu un paradís trobat. M. ÀNGELS TORRES

La gràcia d'aquest llibre, intens i apassionat, és que el seu autor no s'està gens ni mica d'explicar les històries d'altres passades pel sedàs de la seva pròpia personalitat, la seva manera d'entendre les vides de tots i cada un d'ells i, esclar, la seva pròpia. És aquest un llibre d'enorme poder evocador, amb un llenguatge que combina sàviament la naturalitat expressiva amb espurnes d'un cert barroquisme, en harmonia, esclar, amb el barroquisme artístic i vital de Josep Maria Sert, habitant del mític Mas Juny, a tocar de Palamós, o amb la cuina desconstruïda de Ferran Adrià al seu Bulli de Cala Montjoi...

Per cert, l'autor fa una molt interessant —potser massa morosa— reflexió sobre la contradicció entre Adrià com a gran artista gastronòmic i el discutible model de cuina que predica. En aquest sentit, fum una garrotada antològica a la decoració d'El Bulli... Tot plegat, llums i ombres d'un paisatge estimulants com pocs, calmat i relaxant com la línia de l'horitzó.

Del silenci a la poesia i la llibertat

Poesia

La llavor del silenci

Lola González Montolio

Brosquil Edicions. València, 2006

Quan s'eixala un ocell

Lola González Montolio

Brosquil Edicions. València, 2005

Vicent Usó

Fatres anys, amb el seu poemari de debut, *A partir de lliris soterrats*, Lola González Montolio (Nules, 1945) desvelava les raons de la llarga reclusió en el silenci (una relació sentimental absorbent) alhora que apuntava les circumstàncies que havien propiciat la irrupció d'una veu poètica inesperada. La publicació quasi simultània de dos nous poemaris coincideix en la vella qüestió al temps que insinua, ni que siga amb traços febles, noves vies.

La llavor del silenci no és, en el fons, sinó una nova versió de l'anterior *A partir de lliris soterrats*, una nova confessió amb la qual la poetessa declara haver-se tret de sobre alguns silencis imposats (també d'altres voluntaris, però) i sentir-se, una volta abandonada la càrrega, més lliure. Abunden, doncs, els poemes que parlen de la passió que es va marcint, dels silencis que s'eixamplen, de la rutina que creix entre aquells que s'havien sentit units per un esclat d'amor.

El poemari s'organitza en dos blocs: el primer, concebut com un seguit de poemes encadenats; el segon, bastit amb deu sonets i una cançó. Tots ells, però, al voltant de la mateixa qüestió, del mateix tema que omple la primera part de l'altre poemari, *Quan s'eixala un ocell*, on la poetessa ressegueix la biografia de l'ocell engabi que va ser. Una obsessió que encara amara, ni que siga més subtilment, la segona part. Allà, tanmateix, ja s'intueix que la poetessa ha percebut, tot i que es resisteix a bandejar-lo del tot, que el plany per la vella reclusió en el silenci ja no dona més joc. Així, dona entrada a poemes que agraeixen a la poesia la llibertat de què ara gaudeix, però també a d'altres que s'ocupen d'afers quotidians o de notícies de llarg abast. És en la tercera part, però, on aquesta voluntat de cercar noves vies d'exploració poètica es manifesta més lliurement, ni que siga per la via del record, de l'evocació dels paisatges perduts de la infantesa, de les aromes que s'han esvaït en el temps. Una exploració tímida, encara, però que obre una porta a l'esperança.

Jean-Paul Sartre és reconegut com un escriptor total. AFP

Compromís intel·lectual

Assaig

Paisatge d'un segle

Jean-Paul Sartre

Edicions El Jonc. Lleida, 2006

Ferran Aisa

Jean-Paul Sartre (1905-1980) va ser un dels principals intel·lectuals d'esquerres del segle XX. El filòsof francès Bernard-Henri Lévy, el va qualificar com "l'home del segle" en una obra que tendia a recuperar el pensament d'un dels intel·lectuals més compromesos d'aquest període històric. L'any 1937 va publicar *La náusea*, novel·la considerada la peça clau de l'existencialisme. Aquell mateix any va visitar la Catalunya republicana.

Sartre va ser un escriptor total i va destacar com a novel·lista, dramaturg, assagista i articulista. L'any 1945 va col·laborar conjuntament amb Simone de Beauvoir i altres intel·lectuals a la fundació de la revista *Les Temps Modernes*, una publicació literària, política i filosòfica d'esquerres, però que no estava vinculada al Partit Comunista. El compromís de Sartre en les causes polítiques i socials de l'època es va manifestar en nombrosos articles i entrevistes publicats en aquesta revista compromesa. Una part important d'aquests articles van ser publicats per l'editorial

Gallimard en deu volums amb el títol de *Situations*. L'antologia que presenta Edicions El Jonc pertany a aquesta magna obra de l'escriptor francès. El llibre cronològic, articles en què Sartre es pronuncia sobre temes candents de la nostra història més recent. Les seves reflexions adquireixen una gran força i ens fan comprendre la situació del món actual. En un dels articles, el filòsof manifesta que cal escoltar la veu dels bascos, dels bretons, dels occitans. Lluitar al seu costat "perquè puguin afirmar llur singularitat concreta és, per conseqüència directa, lluitar també nosaltres, francesos, per la independència veritable de França, que és la primera víctima del centralisme".

Sartre escriu sobre l'ocupació nazi de París, la Resistència, el colonialisme, la Guerra Freda, els processos revolucionaris d'alliberament nacional, el seu rebuig del premi Nobel l'any 1964, el problema àrabo-israelià, el Maig del 1968, el Procés de Burgos contra l'ETA, etc. La lectura d'aquests articles és una veritable lliçó periodística i filosòfica. Aquest *Paisatge d'un segle* és fonamental per entendre quin va ser el compromís intel·lectual de Jean-Paul Sartre davant els esdeveniments històrics més importants de la segona meitat del segle XX.

Reflexions sobre la guerra

Narrativa

On dormen les estrelles

Joan Garí

Edicions Bromera. Alzira, 2006

Josep Manuel San Abdon

Joan Garí (Borriana, 1965), que fins ara havia conreat la poesia, l'article periodístic i l'assaig, va guanyar amb aquest llibre el premi de narrativa Ciutat de València 2004, que suposa el seu debut en el camp de la novel·la.

On dormen les estrelles aborda la Guerra Civil vista a través dels ulls de Gabriel, un vell professor universitari jubilat i poeta amb diversos llibres publicats, que com a

conseqüència d'aquestes activitats té un cert reconeixement social, per la qual cosa rep la visita dels joves d'una associació que es dediquen a desenterrar les víctimes de la repressió franquista i que li demanen col·laboració. A partir d'aquest fet, el vell professor anirà recordant la seva infantesa quan va esclatar la guerra. Una guerra que va suposar el pas de la infantesa a la vida adulta, el descobriment de la barbàrie, de la mort, l'amor, el sexe i l'amistat.

En la novel·la domina la reflexió sobre l'acció, perquè encara que Gabriel és un personatge escèptic i poc compromès, que viu la guerra com tants altres als quals toca viure un moment determinat de la història, la visió

de la barbàrie dels fets en tots dos bàndols li fa concloure que "la guerra és l'excusa perfecta per a l'escapament de la roïnesa moral a totes dues bandes del front", i que exhumar els cadàvers de les fosses comunes és un acte necessari per tancar les ferides de la guerra, "perquè sempre s'ha de gratar després d'una Guerra Civil per reunir germans amb germans i pares amb fills, i que puga tornar així la pols amb la pols i assecar de nou tots els llavis".

La novel·la és una reflexió sobre el pas del temps, entre el passat i el present. *On dormen les estrelles*, malgrat la complexitat de l'estructura, té un estil clar i efectiu, i dona una visió nova i interessant de la Guerra Civil.